

N

N

N

.

N

Muodikasta *toteuttamista* ja *tuottamista*

Substantiivitauti on tunnetuimpia ja julki-
suudessa useimmin mainittuja tyylin rap-
peutumislmiöitä. Joko tautina (Haupt-
wörterkrankheit) tai suorastaan ruttona
(Hauptwörterseuche) sen esittää tyyli-
tauti (Stilkrankheiten) joukossa Ludwig
Reiners Stilkunst-teoksessaan, jonka en-
simmäinen painos ilmestyi 1943. Erik Wel-
landerin Riktig svenska -teoksessa sille
(substantivsjuka) oli jo 1939 omistettu ko-
konainen luku, ja Wellanderin kirjaa Vi-
rittäjässä 1940 esitellessään toi E. A. Saari-
maa tämän käsitteen suomeen: »Tai-
pumus abstraktiseen ylimalkaisuuteen il-
menee varsinkin ”substantiivitaudista”,
joka esimerkkien laadusta ja määrästä
päättäen on Ruotsissa päässyt pahaan val-
taan.» Radioitse substantiivitaudista va-
roitti koko Suomen kansaa ensi kerran kai
Matti Sadeniemi Kielivartiossaan 22.
syyskuuta 1960. Ei ihme, että tämän tau-
din on diagnostiikkaansa omaksunut kol-
me vuotta myöhemmin myös Matti Kuusi
(»Miten opin kirjoittamaan paremmin»
1963).

Ilmiöt ja taudinmääritys ovat siis selvät. Äidinkielen opettajat ja muut kielenhuoltajat ovat jatkuvasti koettaneet lääkitä »suksien paahtoa suoritetaan» -tyyliä, mutta mikä on tulos?

Tuoreissa sairaalahallinnon suunnitelmissa eri puolilta Suomea kerrotaan näin:

(1) »Suunnittelukaudella *suoritetaan* keskussairaalassa tutkimus- ja hoitokäytännön kehittämiseen liittyvää *tutkimustoimintaa*.»

(2) »Erikoislääkäri *suorittaa* keskussairaalaan viisi *konsultaatiokäyntiä* vuodessa.»

(3) »Terveyskasvatuksen vaikutuksien *seurantaa* pyritään myös *suorittamaan*.»

Helsingistä Lappiin saakka suoritetaan edelleen tutkimustoimintaa, käyntejä ja »seurantaa», vaikka samat asiat voitaisiin sanoa vaikkapa näin: Suunnittelukaudella keskussairaalassa *tutkitaan* (*tarkataan* tai *selvitetään*) tutkimus- ja hoitokäytännön kehittämismahdollisuuksia (vrt. esimerkkiin 1); Erikoislääkäri *käy* keskussairaalassa konsultoimassa viidesti vuodessa (vrt. 2); Myös terveyskasvatuksen vaikutusta pyritään *seuraamaan* (tai: Myös terveyskasvatuksen tuloksista pyritään *saamaan tietoa*; vrt. 3).

Suunnitelmissa kerrotaan myös näin:

(4) »Tämänasteisen perustasoisen *kirurgian suorittaminen* suuremmissa terveyskeskuksissa on katsottu tarpeelliseksi.»

Ilmeisesti on kysymys siitä, että suuremmissa terveyskeskuksissa on katsottu tarpeelliseksi *tehdä* tavanomaisia pieniä *leikkauksia*.

Vielä enemmän kuin *suorittaa*-verbiä näkyvät suunnittelijat tätä nykyä käyttävän sanaa *toteuttaa*. Näin:

(5) »Sairaanhoidon *porrastus on toteutettu* porrastussuunnitelmien mukaisesti.»

(6) »Henkilökunnalle annettava *koulutus toteutetaan* yhteisten neuvottelutilaisuuksien muodossa.»

(7) »*Potilasneuvonta on toteutettu* joko yksilö- tai ryhmäneuvontana.»

(8) »Lyhytjälkihoitoista *leikkaustoimintaa toteutetaan* terveyskeskuksissakin.»

(9) »*Raportointi toteutetaan* kerran kunnallisvaalikaudella.»

(10) »*Sukupuolikasvatusta ja ehkäisyneuvontaa toteutetaan* potilaiden yksilöllisten tarpeiden mukaan.»

(11) »Terveystoimisto on mukana *toteutettaessa* henkilökuntaan suuntautuvaa *terveyskasvatusta*.»

Jos virkkeissä 5—7 objekteina olevat teonnimet *porrastus*, *koulutus* ja *potilasneuvonta* muutetaan predikaateiksi, selvittää kokonaan ilman *toteuttaa*-sanaa: Sairaanhoidon *on porrastettu* suunnitelmien mukaisesti; Henkilökuntaa *koulutetaan* yhteisin neuvottelutilaisuuksin; Potilaita *on neuvottu* yksittellen tai ryhmissä.

Vanha kunnon *tehdä*-verbikin voisi vielä kelvata johonkin. Eiköhän lyhytjälkihoitoisia *leikkauksia* voitaisi *tehdä* terveyskeskuksissa »lyhytjälkihoitoisen leikkaustoiminnan toteuttamisen» (edellä 8) sijasta. Samoin *työt* ja *matkat* voitaisiin entiseen tapaan mieluummin *tehdä* kuin *toteuttaa*. *Raportit* puolestaan voitaisiin *laatia* (vrt. edellä 9). Myös *antaa*-verbi käy monesti *toteuttaa*-verbin tilalle: *Sukupuolikasvatusta ja ehkäisyneuvontaa annetaan*; Terveystoimisto on mukana *antamassa* henkilökunnalle *terveyskasvatusta* (vrt. esimerkkeihin 10 ja 11).

Nykyään toteutetaan myös *periaatteita*, *suunnitelmia* ja *hoito-ohjelmia*. Joskus toivoisi näissä yhteyksissä vielä sanaa *noudattaa*. Ja kun ennen *harjoitettiin* tai jopa *ajettiin* jotakin *politiikkaa*, niin nyt *politiikkaakin toteutetaan*.

Jos tekstissä ei suorastaan toteuteta jotakin, niin ainakin puhutaan *toteuttamisesta* tai *toteutuksesta*. Tähän tapaan:

(12) »*Injektiohoitojen toteuttaminen* nähdään terveyskeskusten tehtäväksi.» (= Injektiohoitoja pidetään terveyskeskusten tehtävänä.)

(13) »Valtuuston mielestä *aluelämmön toteuttaminen* kaipaa lisäselvityksiä» (= aluelämpöhanke kaipaa lisäselvityksiä).

Vaihteeksi voitaisiin myös *tehdä* jotakin *tavoitteisiin pääsemiseksi* tai *tavoitteiden saavuttamiseksi* alituisen »*tavoitteiden toteuttamisen*» sijasta.

Jos oikein kovasti huolehditaan asioiden toteutumisesta, voi tulos näyttää tällaiselta:

(14) »Terveyskasvatuksen *toteutuksen*

Kielemme käytäntö

seuranta *suoritetaan* seuraamalla kirjallisen hoitosuunnitelman merkintöjä ja potilas-kohtaisen terveydentilan muutoksia.» Ehkäpä ajatuksena on, että terveystieteiden edistymistä seurataan hoitosuunnitelman merkinnöistä ja potilaan tilan muutoksista.

Myös *tuottaa*-sanalla on nousukausi:

(15) »Kouluille *tuotetaan* Helsinki-kohmainen tietopaketti.» Helsinki-aiheinen tietopaketti voitaisiin myös *valmistaa*.

(16) »Nopeasti tarvittavat raportit *tuotetaan* julkaisujen ulkoasustandardeja keven-tämällä.» Ilmeisesti nopeasti tarvittavien raporttien ulkoasuvaatimuksia *lievennetään*.

(17) »Julkaisusarjan tutkimukset täy-dentävät *tilastotuotantoa* ja *tuottavat* tietoa, jota muulla tavoin ei *tuoteta*.» Kun tietoa tuottanevat ensi sijassa tutkijat eivätkä julkaisut, voitaisiin asia sanoa vaikkapa näin: Julkaisusarjan tutkimukset täyden-tävät muita tilastoja ja *tarjoavat* tietoa, jota ei muulla tavoin *julkaista*.

Sairaalat näkyvät »tuottavan palveluk-sia» ja »vastaavan konsultaatiopalvelusten tuottamisesta». Yhtä hyvin ne voisivat *an-taa* tai *tarjota palveluksia* (tai peräti *palvella*) ja *vastata* tai *huolehtia konsultaatiopalveluksista*.

Emme enää *kuoki, sahaa, lypsä* emmekä *keh-rää* — istumme työpöydän ääressä ja ajat-telemme. Syntyy suunnitelmia ja ohjel-mia. Niiden mukaan jotkut toimivat, ja tästä tehdään tilastoja ja raportteja. Mutta tällaisten henkisten töiden laatua täsmälli-sesti ilmaisevista sanoista näyttää olevan puute. Niinpä sitten erilaisia töitä *suorite-taan* ja ainakin valmistuviksi suunniteltuja hankkeita *toteutetaan*. Kannattaisi kuiten-kin luottaa vanhoihin, vakiintuneisiin ja helppoymmärteisiin sanoihin. Esimerkiksi kirjallisia tuotteita voidaan edelleen *tehdä, laatia, kirjoittaa* tai *valmistaa* ja niitä voi-daan *julkaista* ja *noudattaa*. Aina ei ole pak-ko muodin mukaan *tuottaa* ja *toteuttaa*.

RAIJA LEHTINEN